

מסורת הש"ס

(א) מגילה כ: ג (ב) מילהא דרבי פ' בל פסחים סח: מגילה כ: ג (ג) נער' תוס' ונחוס י"ז: ד"ה להחיות[ד] (נפעתה ב,ג,ד) (ט) נער' תוס' לקמן כל. ד"ה הוה תוס' טוטה לב: ד"ה ורבי[ו] (ז) לקמן (י) כלס פ"א מ"ה נגעים פ"ד מ"ג, (ח) מ"כ פ' אמר ימות עד: ט) עין גירסת הגאונים בספר המאור, (י) נפ"א ה"א[ז] (ז) לקמן ע"ז, (ז) נוע' תוס' ונחוס כח. ד"ה אמר תוס' מנחת כג. ד"ה הכל א'.

הגהות הב"ח

(א) גמ' דמנ דערבי' כרישא:

גליון הש"ס

בפתני' בדי להרחיק ע' מוס' פסחים ק"ב ע"ב ד"ה אמר רבא:

בתוס' מברך ב' בדי להתפין להבייבה ב'. ע' מוס' לקמן ד ע"ב ד"ה דלתי' ובתוס' י"ז ע"ב ד"ה ונלמלא ובמגילה כג ע"א מוס' ד"ה כיון: בהגהות מוהר"ב אחר מלת הבל. וע"ע גיטין ל"ד ע"ב מוס' ד"ה אלמנא:

מוסף רש"י

השלמה לרש"י מדפוס שוויצוי דכפרה לא מעכבא.
טומאה שעתהה מלויה בקרנן גזון וז חזה וזולת מולרע אין כפרתן מעכבתן אלא משנה ששנה ללל פ"א קרנא למחרת מיד מותר לאכול תרומה:
ובא השמש וטהר. ואמר יאכל מן הקדשים. מוקמיתן להא' קרא חבליה חרומה תסבת ימות פרק הערל (עד: דלמרינן הסע עכל ועלה אוכל נמנעא הערע משעו אוכל תרומה הניא כפרתו אוכל הקדשים:
ביאת השמש. שקיעת המזה: והאי וטהר טהר יוצא. והכי אמר קרא לנשמשקע חמה ויפני יום וטהר מן חון חללו על עוט שקיעה למחר דהיינן אלא הכוכבים לפי שזמן שקיעת אורח מהלך חמשה מיילן כדלמרינן בפסחים (כג): ואמר יאכל מן הקדשים: עד כאן השלמה

עד סוף האשמורה הראשונה. שלשת מלקי הלילה קריין אשמורות. ואומר אני לפי שהלילה מלקי אשמורות שיר של מלקי' השרת כח אמר כח שלשה מלקים. לכן קריי אשמורה (שמות יד כז). דברי ר' אליעזר. דלמי לוי בשבטן כל זמן שני אדם עומקין ילין ולשכח זכ מקדש זה מלמח, דוהאי כל דעמור לטון ככר

שכח וטון (לקמן ד. ובע"ז ט). עד שיעלה עמוד השחר. דמשמע לוי בשבטן כל זמן שני אדם שוכנים. ויש ככלל הוה כל הלילה (ויקרא ד:). הקטר חלבים וקמח דגן. שניין כל הלילה כדכתיב (ויקרא ו) על מוקדה על המזבח כל הלילה (ויקרא ח). טהר יוצא. לומר צטל לו (שבת צח:).

רב ניסים גאון

גמ' ובא השמש וטהר ביאת השמש מעכבתו מלאכול בתרומה. מבלל דהאי דכתב רחמנא (ויקרא כ"ב) ואמר יאכל מן הקדשים אינו מיוחד אלא בתרומה בלבד אבל דבר שהוא

למעלה הימנן מן הקדשים אינו מותר לטמא לאוכלו לאחר ביאת השמש בלבד אלא אסור הוא כל אותה הלילה לאכול בקדשים עד שיבא ירום ויביא כפרתו ואז יחא מותר בקדשים ויאתא מפרשא במסכת יבמות כ"פ. הערל (דף עז) והכי אמרי הא דתנן בטל ועלה אוכל במעשר הערוב שמשו אוכל בתרומה הביא כפרתו אוכל בקדשים מנלן אמר רבא אמר רב חסדא ג' קראי כתיבי כתיב (ויקרא כ"ב) לא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ בשור במים חלה הדבר ברחיצ' בלבד וכתי' (שם) ובא השמש וטהר [ואחר יאכל מן הקדשים] חלה הדבר גם בביאת אור השמש והיא שעת יציאת הכוכבים וכתיב (שם י"ב) וכפר עליה הכהן וטהרה חלה גמיר' וטהר'. גם בהקריבת קרבן ואלו המקראות היו גראין כסותרין אז את זה ולפי שאי אפשר להיות דברי הכתובין סותרין אז את זה כי כלם נכוחים למבין העתיק לנו קדמונינו פירושם והעמידו לנו כל אחד ואחד מאלו המקראות דבר שהוא מיוחד לו ואחר הוא כיצד כאן למעשר כאן לתרומה כאן לקדשים הפסוק הראשון שחלה בו הדבר ברחיצה בלבד הוא מיוחד למעשר והפסוק השני שהצריכו לביאת השמש הוא מיוחד לתרומה אבל קדשי המזבח אין מותר לו לאכלן אלא א"כ ובאי הכפרה שהוא מתחייב בה ואז תהי כפרתו גמורה כדכתיב וכפר עליה הכהן וטהרה: ואני אפשר לן עיקר גזול שלמנורו ברותינו ז"ל כי אלו הג' דברים המעשר והתרומה והקדשים כל אחד ואחד יש לו יתרון ויש בו חומרא שהיא מיוחדת לו וזולתי חבויי ואצ"פ ששלשתן קראן הכתוב קדשים. המעשר כבר נאמר בו (דברים כ"ז) בערתי הקדש מן הבית ויש בו חומרא שאין מותר לאכלו חוץ לחומת ירושלים אלא חייבין הן בעליו לשאת אותה לשם ולאכלו שם כדכתיב (שם י"ב) לא תוכל לאכול בשעריך כי אם לפני ה' אלהיך תאכלנו וכתיב (שם) והבאתם שמה. ודבר שאין יכול להביאו למקדש פודהו בשווייו (מאחרים) [לאחרים] ואם רצה לישלו לעצמו יש עליו לתת שומתו ומוסיף חומש כדכתיב (ויקרא כ"ז) ואם גאל יגאל איש מעשרשוריו ויהיו דמיו שמורין אצלו עד עת עלותו לזלג מלעלה עמו לירושלים ומוציאו לשם במאכל ובמשתה כדכתיב (דברים י"ד) ונתתם בכסף [וגו'] ונתתה הכסף בכל אשר תאהו נפשך. וחייב להתרות עליו כדכתיב בפרשת כי תכלה לעשר (שם כ"ז) ואמרת לפני ה' אלהיך ופומרש בספרי (פרשת כי תבא) ואמרת בכל לשון לפני ה' אלהיך אז ירדו מעשר ואסור לאונן

מאימתי פרק ראשון ברכות

מאימתי קורין את שמע צערכין. משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן. כהנים שנטמאו ועבדו והעריצ שמען והגיע עתם לאכול בתרומה: **עד סוף האשמורה הראשונה.** שלש הלילה כדמפרש בגמ' (דף ג:).

מו זמן שכיבה ולא קרינן ציה בשכנך ומקמי הכי נמי ללא זמן שכיבה לפיכך הקורא קודם לכן לא ילא ידי חובתו. אס כן למה קורין אותה צבית הכנסת כדי לעמוד בתפלה מתוך דברי תורה והכי תניא צברייתא צברכות ירושלמי'. ולפיכך חובה עליו לקרומה משתחשך. ובקריאת פרשה ראשונה שלדס קורא על מטתו ילא: **עד שיעלה עמוד השחר.** שכל הלילה קרוי זמן שכיבה: **הקטר חלבים ואזרים.** של קרבנות שמרק דמן ציוס: **מזוס.** להעלות כל הלילה ואינן נפסלים בלינה עד שיעלה עמוד השחר והן למטה מן המזבח דכתיב לא ילין לבקר (שמות לה): **חלבים.** של כל קרבנות: **אזרים.** של עולה: **וכל הנאכלים ליום אחד.** כגון חטאת ואשם וכצבי עגרת ומנחות ו**תודה: מזוס.** זמן אכילתן: **עד שיעלה עמוד השחר.** והוא מזילן להיות נותר דכתיב צמודה לא יניח ממנו עד צקר (ויקרא ז) וכלם מתודה ילמדו: **אס כן למה אמרו חכמים עד חלות.** בקריאת שמע ובאכילת קדשים: **כדי להרחיק אדם מן העבירה: גמ'.** ^(ז)תנא היבא קאי דקתני

מאימתי ותו מאי שנא ^(ח) דתני בערבית ברישא לתני דשחרית ברישא תנא אקרא קאי ^(ט) דכתיב ^י בשכבך ובקומך והכי קתני זמן קריאת שמע דשכיבה אימת משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן ואי בעית אימא יליף מברייתו של עולם דכתיב ^{יב} ויהי ערב ויהי בקר יום אחד אי הכי סיפא דקתני ^{יג} בשחר מברך שתיים לפניה ואחת לאחריה ובערב מברך שתיים לפניה ושתיים לאחריה לתני דערבית ברישא. תנא פתח בערבית והדר תני בשחרית עד דקאי בשחרית פריש מילי דשחרית והדר פריש מילי דערבית: אמר מר משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן. מכדי כהנים אימת קא אכלי תרומה משעת צאת הכוכבים לתני משעת צאת הכוכבים אגב אורחיה קמשמע לן כהנים אימת קא אכלי בתרומה משעת צאת הכוכבים והא קמשמע לן ^{יד} דכפרה לא מעכבא כדתניא ^{טו} ובא השמש וטהר ^{טז} וביאת השמש וטהר ויהי יומא מלאכול בתרומה.

השמש וטהר ^{טז} וביאת השמש וטהר ויהי יומא מלאכול בתרומה. גס היה קורא קריאת שמע.

הוי מנלי של שבת צערב שבת ומסתמא גס היה קורא קריאת שמע. מכל אותן הראיות משמע דקריאת שמע של צית הכנסת היא עיקר. והא דקאמר צירושלמי למה היו קורין צצהכ"ו וכו' אומר ר"ת שהיו רגילין לקרות ק"ש קודם תפלתם כמו שאנו רגילין לומר לאשרי תחלה ואותה ק"ש אינה אלא לעמוד בתפלה מתוך דברי תורה. ומכלן נראה מי שקורא ק"ש על מטתו שאין לבקר וגם אינו צריך לקרות אלא פרשה ראשונה: **ל"תני דשחרית ברישא.** כדאשכחן צמיתד דכתיב של צקר תחלה: **אי הכי סיפא דקתני שחרית ברישא.** אי אמרת בשלמא דסמיך אקרא דנשכנך א"כ אינו מקפיד קרא אלא אק"ש. אלא א"א דסמיך אקרא דצרייתו של עולם א"כ קפיד אכל מילי א"כ סיפא דקתני וכו': **מברך שתיים פניה וכו'.** (ירושלמי) ושצב צרכות הוי כנגד שצב ציוס הללתיך (תהלים קיט) ולא קא חשיב יראו עינינו דהניא צרכה תקנו רבנן * **כדי להמתין להצרייהם צבית הכנסת.** ודוקא צבית הכנסת שלהם שהיו עומדים צדה והם מסוככים מן המזויקים אכל צבתי כנסיות שלנו אין צריכין להמתין להצרייהם אלא צלילה: **והא קמ"ל דכפרה לא מעכבא.** וא"ת הא מנינא חדא זיימנא צמס' נגעים (פ"ד) ומיייתי לה צהערל (דף עד): העריצ שמשו אוכל בתרומה וי"ל דרגילות של משניות לאשמועינן צקוחר אף למה שמפורש כצ"ר:

מאימתי קורין וכו'. פי' רש"י ואנן היכי קרינן מצעוד יוס

מאימתי קורין וכו'. פי' רש"י ואנן היכי קרינן מצעוד יוס ואין אנו ממתניין ללאת הכוכבים כדמפרש בגמ' על כן פירש רש"י שקריאת שמע שעל המטה עיקר והוא לאחר זאת הכוכבים. והכי איתא צירושלמי אס קרא קודם לכן לא ילא ואס כן למה אנו מתפללין קריאת שמע צבית הכנסת כדי לעמוד בתפלה מתוך דברי תורה. תימא לפירושו והלא אין העולם רגילין לקרות סמוך לשכיבה אלא פרשה ראשונה (לקמן דף ס:) ואס כן שלש פרשיות היה לו לקרות. ועוד קשה דלריך לבצר בקריאת שמע שמים לפניה ושמים לאחריה צעריצית. ועוד דלומה קריאת שמע סמוך למטה אינה אלא צצציל המזויקין כדאמר צסמוך (דף ה:) ואס תלמיד חסם הוא אינו צריך. ועוד קשה דל"כ פסקינן כצבי יהושע כן לוי דלמר תפלות צלמנע תקנוס פי' צלמנע צין שני קריאת שמע צין קריאת שמע של שחרית וצין ק"ש של עריצית. ואנן קיי"ל כר' יוחנן דלמר לקמן (דף ד:) אצהו צן העולם הצא זה הסוקן גאולה של עריצית תתפלה. לכן פי' ר"ת דלדרכה קריאת שמע של צית הכנסת עיקר. ואס תאמר היאך אנו קורין כל כך מצעוד יוס. ויש לומר דקיימא לן כצבי יהודה דלמר צפרק תפלת השחר (דף טו:) דזמן תפלת מנחה עד פלג המנחה דהיינו אחד עשר שעות פחות רציע ומיד כשילכה זמן המנחה מתחיל זמן עריצית. ואס סמוך היאך אנו מתפללין תפלת מנחה סמוך למשכה ואפילו לאחר פלג המנחה. יש לומר דקיימא לן כרצנן דלמרי זמן תפלת המנחה עד הערב ואמרינן לקמן (דף כו:) השאול דלא אצמר הלכתא לא כמר ולא כמר דעצד כמר עצד דועצד כמר עצד. מכל מקום קשה דלוי כמרי קולי דסתמן אהדדי שהיי מצינו טעס אנו מתפללין עריצית מיד לאחר פלג המנחה משוס דקיימא לן דשעת המנחה כלה כדצבי רצי יהודה ומיד היו זמן עריצית וצומן התפלה עצמה לא קיימא לן כצבי יהודה אלא כרצנן. על כן אומר ר"י דודאי קריאת שמע של צית הכנסת עיקר ואנו שמתפללין עריצית מצעוד יוס סצירה לן כעני מנאי דגמרא דלמרי משעה שקדש היום וגס משעה צצני אדס נכנסים להסצ דהיינו סעודת ע"ש והיא הימה מצעוד יוס ומלומה שעה הוי זמן תפלה. וגס ראה (לקמן כו) דרצ

דברי תורה. תימא לפירושו והלא אין העולם רגילין לקרות סמוך לשכיבה אלא פרשה ראשונה (לקמן דף ס:) ואס כן שלש פרשיות היה לו לקרות. ועוד קשה דלריך לבצר בקריאת שמע שמים לפניה ושמים לאחריה צעריצית. ועוד דלומה קריאת שמע סמוך למטה אינה אלא צצציל המזויקין כדאמר צסמוך (דף ה:) ואס תלמיד חסם הוא אינו צריך. ועוד קשה דל"כ פסקינן כצבי יהושע כן לוי דלמר תפלות צלמנע תקנוס פי' צלמנע צין שני קריאת שמע צין קריאת שמע של שחרית וצין ק"ש של עריצית. ואנן קיי"ל כר' יוחנן דלמר לקמן (דף ד:) אצהו צן העולם הצא זה הסוקן גאולה של עריצית תתפלה. לכן פי' ר"ת דלדרכה קריאת שמע של צית הכנסת עיקר. ואס תאמר היאך אנו קורין כל כך מצעוד יוס. ויש לומר דקיימא לן כצבי יהודה דלמר צפרק תפלת השחר (דף טו:) דזמן תפלת מנחה עד פלג המנחה דהיינו אחד עשר שעות פחות רציע ומיד כשילכה זמן המנחה מתחיל זמן עריצית. ואס סמוך היאך אנו מתפללין תפלת מנחה סמוך למשכה ואפילו לאחר פלג המנחה. יש לומר דקיימא לן כרצנן דלמרי זמן תפלת המנחה עד הערב ואמרינן לקמן (דף כו:) השאול דלא אצמר הלכתא לא כמר ולא כמר דעצד כמר עצד דועצד כמר עצד. מכל מקום קשה דלוי כמרי קולי דסתמן אהדדי שהיי מצינו טעס אנו מתפללין עריצית מיד לאחר פלג המנחה משוס דקיימא לן דשעת המנחה כלה כדצבי רצי יהודה ומיד היו זמן עריצית וצומן התפלה עצמה לא קיימא לן כצבי יהודה אלא כרצנן.

על כן אומר ר"י דודאי קריאת שמע של צית הכנסת עיקר ואנו שמתפללין עריצית מצעוד יוס סצירה לן כעני מנאי דגמרא דלמרי משעה שקדש היום וגס משעה צצני אדס נכנסים להסצ דהיינו סעודת ע"ש והיא הימה מצעוד יוס ומלומה שעה הוי זמן תפלה. וגס ראה (לקמן כו) דרצ דברי תורה. תימא לפירושו והלא אין העולם רגילין לקרות סמוך לשכיבה אלא פרשה ראשונה (לקמן דף ס:) ואס כן שלש פרשיות היה לו לקרות. ועוד קשה דלריך לבצר בקריאת שמע שמים לפניה ושמים לאחריה צעריצית. ועוד דלומה קריאת שמע סמוך למטה אינה אלא צצציל המזויקין כדאמר צסמוך (דף ה:) ואס תלמיד חסם הוא אינו צריך. ועוד קשה דל"כ פסקינן כצבי יהושע כן לוי דלמר תפלות צלמנע תקנוס פי' צלמנע צין שני קריאת שמע צין קריאת שמע של שחרית וצין ק"ש של עריצית. ואנן קיי"ל כר' יוחנן דלמר לקמן (דף ד:) אצהו צן העולם הצא זה הסוקן גאולה של עריצית תתפלה. לכן פי' ר"ת דלדרכה קריאת שמע של צית הכנסת עיקר. ואס תאמר היאך אנו קורין כל כך מצעוד יוס. ויש לומר דקיימא לן כצבי יהודה דלמר צפרק תפלת השחר (דף טו:) דזמן תפלת מנחה עד פלג המנחה דהיינו אחד עשר שעות פחות רציע ומיד כשילכה זמן המנחה מתחיל זמן עריצית. ואס סמוך היאך אנו מתפללין תפלת מנחה סמוך למשכה ואפילו לאחר פלג המנחה. יש לומר דקיימא לן כרצנן דלמרי זמן תפלת המנחה עד הערב ואמרינן לקמן (דף כו:) השאול דלא אצמר הלכתא לא כמר ולא כמר דעצד כמר עצד דועצד כמר עצד. מכל מקום קשה דלוי כמרי קולי דסתמן אהדדי שהיי מצינו טעס אנו מתפללין עריצית מיד לאחר פלג המנחה משוס דקיימא לן דשעת המנחה כלה כדצבי רצי יהודה ומיד היו זמן עריצית וצומן התפלה עצמה לא קיימא לן כצבי יהודה אלא כרצנן.

על כן אומר ר"י דודאי קריאת שמע של צית הכנסת עיקר ואנו שמתפללין עריצית מצעוד יוס סצירה לן כעני מנאי דגמרא דלמרי משעה שקדש היום וגס משעה צצני אדס נכנסים להסצ דהיינו סעודת ע"ש והיא הימה מצעוד יוס ומלומה שעה הוי זמן תפלה. וגס ראה (לקמן כו) דרצ דברי תורה. תימא לפירושו והלא אין העולם רגילין לקרות סמוך לשכיבה אלא פרשה ראשונה (לקמן דף ס:) ואס כן שלש פרשיות היה לו לקרות. ועוד קשה דלריך לבצר בקריאת שמע שמים לפניה ושמים לאחריה צעריצית. ועוד דלומה קריאת שמע סמוך למטה אינה אלא צצציל המזויקין כדאמר צסמוך (דף ה:) ואס תלמיד חסם הוא אינו צריך. ועוד קשה דל"כ פסקינן כצבי יהושע כן לוי דלמר תפלות צלמנע תקנוס פי' צלמנע צין שני קריאת שמע צין קריאת שמע של שחרית וצין ק"ש של עריצית. ואנן קיי"ל כר' יוחנן דלמר לקמן (דף ד:) אצהו צן העולם הצא זה הסוקן גאולה של עריצית תתפלה. לכן פי' ר"ת דלדרכה קריאת שמע של צית הכנסת עיקר. ואס תאמר היאך אנו קורין כל כך מצעוד יוס. ויש לומר דקיימא לן כצבי יהודה דלמר צפרק תפלת השחר (דף טו:) דזמן תפלת מנחה עד פלג המנחה דהיינו אחד עשר שעות פחות רציע ומיד כשילכה זמן המנחה מתחיל זמן עריצית. ואס סמוך היאך אנו מתפללין תפלת מנחה סמוך למשכה ואפילו לאחר פלג המנחה. יש לומר דקיימא לן כרצנן דלמרי זמן תפלת המנחה עד הערב ואמרינן לקמן (דף כו:) השאול דלא אצמר הלכתא לא כמר ולא כמר דעצד כמר עצד דועצד כמר עצד. מכל מקום קשה דלוי כמרי קולי דסתמן אהדדי שהיי מצינו טעס אנו מתפללין עריצית מיד לאחר פלג המנחה משוס דקיימא לן דשעת המנחה כלה כדצבי רצי יהודה ומיד היו זמן עריצית וצומן התפלה עצמה לא קיימא לן כצבי יהודה אלא כרצנן. על כן אומר ר"י דודאי קריאת שמע של צית הכנסת עיקר ואנו שמתפללין עריצית מצעוד יוס סצירה לן כעני מנאי דגמרא דלמרי משעה שקדש היום וגס משעה צצני אדס נכנסים להסצ דהיינו סעודת ע"ש והיא הימה מצעוד יוס ומלומה שעה הוי זמן תפלה. וגס ראה (לקמן כו) דרצ

דברי תורה. תימא לפירושו והלא אין העולם רגילין לקרות סמוך לשכיבה אלא פרשה ראשונה (לקמן דף ס:) ואס כן שלש פרשיות היה לו לקרות. ועוד קשה דלריך לבצר בקריאת שמע שמים לפניה ושמים לאחריה צעריצית. ועוד דלומה קריאת שמע סמוך למטה אינה אלא צצציל המזויקין כדאמר צסמוך (דף ה:) ואס תלמיד חסם הוא אינו צריך. ועוד קשה דל"כ פסקינן כצבי יהושע כן לוי דלמר תפלות צלמנע תקנוס פי' צלמנע צין שני קריאת שמע צין קריאת שמע של שחרית וצין ק"ש של עריצית. ואנן קיי"ל כר' יוחנן דלמר לקמן (דף ד:) אצהו צן העולם הצא זה הסוקן גאולה של עריצית תתפלה. לכן פי' ר"ת דלדרכה קריאת שמע של צית הכנסת עיקר. ואס תאמר היאך אנו קורין כל כך מצעוד יוס. ויש לומר דקיימא לן כצבי יהודה דלמר צפרק תפלת השחר (דף טו:) דזמן תפלת מנחה עד פלג המנחה דהיינו אחד עשר שעות פחות רציע ומיד כשילכה זמן המנחה מתחיל זמן עריצית. ואס סמוך היאך אנו מתפללין תפלת מנחה סמוך למשכה ואפילו לאחר פלג המנחה. יש לומר דקיימא לן כרצנן דלמרי זמן תפלת המנחה עד הערב ואמרינן לקמן (דף כו:) השאול דלא אצמר הלכתא לא כמר ולא כמר דעצד כמר עצד דועצד כמר עצד. מכל מקום קשה דלוי כמרי קולי דסתמן אהדדי שהיי מצינו טעס אנו מתפללין עריצית מיד לאחר פלג המנחה משוס דקיימא לן דשעת המנחה כלה כדצבי רצי יהודה ומיד היו זמן עריצית וצומן התפלה עצמה לא קיימא לן כצבי יהודה אלא כרצנן.

לסוך ממנו מותר ומה שמשתתיר ממנו לשנה הבריעית ושנה השביעית עד ערב יום טוב האחרון של פסח חייב לבכורו כדכתיב בפרשת וידו בערתי הקדש מן הבית ותנא בשאר סיפרי דבי רב (שם) כי תכלה לעשר יכול בחנוכה וכו' ת"ל כי תכלה לעשר רגל שהעשרות כלין בו היו אומר זה הפסח. מכאן אמרו ערב יו"ט האחרון של פסח של רביעית של שביעית הוא ביעור בריביעת מפני מעשר עני בששלישית ובשביעית מפני מעשר עני בשששית ותניא (שם בספרי וישנה במד"ס פ"ה ט"ז) בערתי הקודש מן הבית זה מעשר שני ונעט רבעי. נתחיו ללוי זה מעשר לוי וגם נתחיו זה תרומה ותורמת מעשר. לגר ליתום ולאילמנה זה מעשר עני לקט שכחה ופאה ותרן (שם במשנה) במנחה ביו"ט [האחרון] היו מתורנין ואמרינן עלה בגמ' דבבי מערבא ויתורה ביום ראשון של פסח כדי שיהא לו לאכול בפסח ויתורה בשחרית עד כאן מצוה לאכול אלו התורמות שיש במעשר ואינן בתרומה כדתנן (בבב"ס פ"ב ט"ז) יש במעשר מה שאין בתרומה שהמעשר והבכורים שטענין הבאת מקום טועטנין וידו ואסורין לאונן כדכתיב (ויקרא כ"ב) וכל זו לא יאכל קדש וכתיב (שם) ואיש כי יאכל קדש בשגגה ובבכרות (דף י"ד) פ' שני (דברים כ"ב) רק קדישך אלו התרומות (ז) והתורמות שישנן בה ואינן במעשר שאם יאכלנה זו במזיד חייב מיתה בידי שמים ואם בשגגה משלם קרן וחומש כדכתיב (ויקרא כ"ב) ואיש כי יאכל קודש בשגגה ואפי' הכהן עצמו אם יאכלנה במזיד כשחט טמא חייב מיתה כדכתיב (שם) ומתו בו כי יחללוהו ותניא (שנהדרין דף טז) ואלו שהן במיתה כהן טמא שאכל תרומה שחורה בו אין מועיל בה פדיון כלום ואינו מוציאה מקדשתה ולא תתא מותרת לישראל לעולם אלא אסורה היא עליו מכל מקום לבד מאשת כהן ועבדיו

(ז) לפטני הני תמורות וזה תוכנחת ודברי רבינו יצ"ע שפיר ראה פוסקא ע"ז לפי הניסוח הישנה נר"א בתרומה כו'.

ב.

עין משפט ונר מצוה

א א מ"י פ"א מהלכות ק"ש הלכה ט' סמ"ג עין י"ח
ב ב ג מ"י וסמ"ג טס טו"ע טס סמ"ג ז'
ג ג ד מ"י פ"ד מהל' מעשה קרבנות הלכה ב' סמ"ג עשין (קצ"ג) [קפ"ג]:
ד ד ה מ"י פ"י טס הלכה ח' [סמ"ג טס]:
ה ה ו מ"י פ"א מהל' ק"ש הלכה ט"ז סמ"ג עשין י"ט טור אר"ם סי' ג"ח וטו"ע סי' רל"ז ספ"א:
ו ז מ"י פ"ז מהל' תרומות ה"צ [סמ"ג לאון ד"נ]:

תורה אור השלם

- וְשִׁנְתָּם לִבְנֵיךָ וּבְדֹרֹתָ בָם שִׁבְתָּהֶן בְּבֵיתְךָ וּבְלִבְתָּךְ בְּדֹרֹתָ וּבְשִׁבְתָּךְ וּבְקִנְיָנְךָ: דברים ז ו
- וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאָדָם יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ קֵרָא לַיְלָה וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד: בראשית א ה
- וְכָא הִשְׁמַע וַיְהִי וְאִתְּרַם יִאכֹל מִן הַקִּדְשִׁים כִּי לִחְמוּ הוּא: ויקרא כב ז

רבינו חננאל

בתנ"י. מומתי קורין את שמע צערכין משעה שהכהנים נכנסין לאכל בתרומתן. דקיימא לן דקריאת שמע בשעת צאת הכוכבים. ובידירשמי בתחלת מסכת חגי, הקורא קודם לכן לא יצא ידי חובתו, א"כ למה קורין אותה בבית הכנסת, אמר ר' יוסי אין צריכת צאת הכוכבים, והיא חובה אלא כדי לעמוד בתפלה מתוך דברי תורה. לדברי ירושלמי מניחין דברכות בקריאת שמע של מטהו, בשאמר אמרו בלבבם וגו', וקורא על מטהו פרשה שמע והיה אם שמועו ושמעו וזולתי פרשת ציצית זמן ציצית בלילה. וינעל אותה קריאה נאמר שאם נאנס בשינה אין מקיצין אותו אלא בפסוק ראשון כדי לקרות קריאת שמע ואחריו, וכבר הוכיז יציאת מצרים וביקר ברכות של קריית שמע בבית הכנסת ויוצא בהן ואפי' במעוד יום כמו שנתבאר בפרק תפלת השחרן. גמ', תנא היבא קאי דקתני ברישא תנא אקרא קאי דקתני שחרית ברישא. ונשטינן לתירויהו ואי תנא אקרא קאי דכתיב ודברת עם מיכן שחייב אדם לקרא קרית שמע, ומפרש הוא קרא בשכבך ובקומך, של ערבית בשכבך (ויקרא י"ב) [ואחר] כך של שחרית ובקומך ואפישטור תירוהו. אי הכי סיפא דקתני וכו'. (ואתא) [ותמרחו] אז הכי אלא דתני בשחרית נתני של ערבית ברישא.

רב ניסים גאון

לאכול ממנו ואם נטמא אסור באכילה והאכולו חייב מלקות ואם היה אסור להדליקו בנר דכתיב (שם) ולא בערתי להורותו ואיני מיוחד לו, אמר ריש לקיש דקדוש ממנו בטמא ודרשינן ליה בין שאני טמא והוא טהור בין שאני טהור והוא טמא אבל למעלה הימנן מן הקדשים אינו מותר לטמא לאוכלו לאחר ביאת השמש בלבד אלא אסור הוא כל אותה הלילה לאכול בקדשים עד שיבא ירום ויביא כפרתו ואז יחא מותר בקדשים ויאתא מפרשא במסכת יבמות כ"פ. הערל (דף עז) והכי אמרי הא דתנן בטל ועלה אוכל במעשר הערוב שמשו אוכל בתרומה הביא כפרתו אוכל בקדשים מנלן אמר רבא אמר רב חסדא ג' קראי כתיבי כתיב (ויקרא כ"ב) לא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ בשור במים חלה הדבר ברחיצ' בלבד וכתי' (שם) ובא השמש וטהר [ואחר יאכל מן הקדשים] חלה הדבר גם בביאת אור השמש והיא שעת יציאת הכוכבים וכתיב (שם י"ב) וכפר עליה הכהן וטהרה חלה גמיר' וטהר'. גם בהקריבת קרבן ואלו המקראות היו גראין כסותרין אז את זה ולפי שאי אפשר להיות דברי הכתובין סותרין אז את זה כי כלם נכוחים למבין העתיק לנו קדמונינו פירושם והעמידו לנו כל אחד ואחד מאלו המקראות דבר שהוא מיוחד לו ואחר הוא כיצד כאן למעשר כאן לתרומה כאן לקדשים הפסוק הראשון שחלה בו הדבר ברחיצה בלבד הוא מיוחד למעשר והפסוק השני שהצריכו לביאת השמש הוא מיוחד לתרומה אבל קדשי המזבח אין מותר לו לאכלן אלא א"כ ובאי הכפרה שהוא מתחייב בה ואז תהי כפרתו גמורה כדכתיב וכפר עליה הכהן וטהרה: ואני אפשר לן עיקר גזול שלמנורו ברותינו ז"ל כי אלו הג' דברים המעשר והתרומה והקדשים כל אחד ואחד יש לו יתרון ויש בו חומרא שהיא מיוחדת לו וזולתי חבויי ואצ"פ ששלשתן קראן הכתוב קדשים. המעשר כבר נאמר בו (דברים כ"ז) בערתי הקדש מן הבית ויש בו חומרא שאין מותר לאכלו חוץ לחומת ירושלים אלא חייבין הן בעליו לשאת אותה לשם ולאכלו שם כדכתיב (שם י"ב) לא תוכל לאכול בשעריך כי אם לפני ה' אלהיך תאכלנו וכתיב (שם) והבאתם שמה. ודבר שאין יכול להביאו למקדש פודהו בשווייו (מאחרים) [לאחרים] ואם רצה לישלו לעצמו יש עליו לתת שומתו ומוסיף חומש כדכתיב (ויקרא כ"ז) ואם גאל יגאל איש מעשרשוריו ויהיו דמיו שמורין אצלו עד עת עלותו לזלג מלעלה עמו לירושלים ומוציאו לשם במאכל ובמשתה כדכתיב (דברים י"ד) ונתתם בכסף [וגו'] ונתתה הכסף בכל אשר תאהו נפשך. וחייב להתרות עליו כדכתיב בפרשת כי תכלה לעשר (שם כ"ז) ואמרת לפני ה' אלהיך ופומרש בספרי (פרשת כי תבא) ואמרת בכל לשון לפני ה' אלהיך אז ירדו מעשר ואסור לאונן